

Simcha in Halacha

Rabbi Eli Ozarowski

A. Simcha of Adar

1. מסכת תענית דף כט

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה – כך משנכנס אדר מרבין בשמחה [רש"י: ימי נסים היו לישראל פורים ופסח]... הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי - לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.

Rav Yehuda, son of Rav Shmuel bar Sheilat, said in the name of Rav: Just as when Av begins one decreases rejoicing, so too when the month of Adar begins, one increases rejoicing. Rav Pappa said: Therefore, in the case of a Jew who has litigation with a gentile, let him avoid him in the month of Av, when the Jews' fortune is bad, and he should make himself available in Adar, when his fortune is good.

2. משנה ברורה תרפ"ח:

משנכנס אדר מרבין בשמחה ומי שיש לו דין עם עכו"ם ישפוט באדר [גמרא]

3. הערות של משנה ברורה מהדורת דרשו

כתב בשו"ת שאילת יעב"ץ שבשנה מעוברת אין שמחה נוהגת אלא באדר שני, מפני שהוא סמוך לניסן שגם בו נעשו ניסים לישראל... וכן דעת הגאון רב שלמה זלמן אורבך. וראה בשבט הלוי שיש שמרבים בשמחה גם באדר ראשון...

4. הערות של משנה ברורה מהדורת דרשו

ומה נקרא מרבים בשמחה, ביאר הגאון רב שלמה זלמן אורבך (הליכות שלמה, פורים) שאין צריך להרבות בפעולות של שמחה, אלא עיקר הדין הוא להסיר מליבו בימים אלו כל דאגה ועצב.

והנימוקי או"ח הביא מה שכתב... שכל דבר שמרבה אצלו שמחה יש בזה משום מצוה [ולכן לא פירטו חז"ל באיזה אופן ירבה בשמחה]...

B. Simchat Yom Tov

5. דברים פרק טז

וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֻגְךָ, אֶתְּךָ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֱלֵמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. שְׂבַעַת יָמִים תִּחַג לָהּ אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', כִּי יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאֹתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ וְהִיִּיתְ אַךְ שִׂמְחָה.

And you shall rejoice in your Festival-you, and your son, and your daughter, and your manservant, and your maidservant, and the Levite, and the stranger, and the orphan, and the widow, who are within your cities...

6. פסחים דף קט

תנו רבנן חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנה ושמחת בחגך, במה משמחם ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין... תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך, ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש.

The Sages taught: A man is obligated to gladden his children and the members of his household on a Festival, as it is stated: "And you shall rejoice on your Festival, you, and your son, and your daughter, and your manservant, and your maidservant, and the Levite, and the stranger, and the fatherless, and the widow that are within your gates" (Deuteronomy 16:14). With what should one make them rejoice? With wine.

Rabbi Yehuda says: One should enable each member of his household to rejoice with an item that pleases them, **men with what is fit for them and women with what is fit for them.** Rabbi Yehuda elaborates: **Men with what is fit for them, i.e., with wine. And as for the women, with what should one cause them to rejoice? Rav Yosef teaches:** One should delight them with new clothes, **in Babylonia with colored clothes...**

It was taught in a baraita that Rabbi Yehuda ben Beteira says: When the Temple is standing, rejoicing is only through the eating of sacrificial meat, as it is stated: "And you shall sacrifice peace-offerings and you shall eat there and you shall rejoice before the Lord your God" (Deuteronomy 27:7). And now that the Temple is not standing and one cannot eat sacrificial meat, he can fulfill the mitzva of rejoicing on a Festival **only by drinking wine, as it is stated: "And wine that gladdens the heart of man" (Psalms 104:15).**

7. רמב"ם הל' שבתת יו"ט ו:יז-יח

וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שְׂנָאָמַר (דברים טז יד) (וְשִׂמְחֶתָּ בְּחַגְךָ וְגו'. אף על פי שְׁהִשְׁמַחְתָּ הָאֲמוּרָה כָּאֵן הִיא קָרְבַּן שְׁלָמִים כְּמוֹ שְׂאֵנוּ מִבְּאֲרֵין בְּהִלְכוֹת חֲגִיגָה יֵשׁ בְּכֻלָּל אוֹתָהּ שְׁמַחָה לְשִׂמְחָה הוּא וּבְנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ כֹּל אֶחָד כְּרָאִי לוֹ. כִּיצַד. הַקְּטָנִים נוֹתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וְאַגֻּזִים וּמִגְדָּנוֹת. וְהַנְּשִׁים קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטֵין נָאִים כְּפִי מְמוֹנוֹ. וְהָאֲנָשִׁים אוֹכְלִין בָּשָׂר וְשׁוֹתִין יַיִן שְׂאִין שְׁמַחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר וְאִין שְׁמַחָה אֶלָּא בַּיַּיִן...

כְּשֶׁאֲדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְשִׂמְחָה בְּרַגְלָהּ לֹא יִמְשַׁךְ בַּיַּיִן וּבְשִׁחוּק וְקִלּוֹת רֹאשׁ וַיֹּאמֶר שְׁכַל מִי שְׂיִוְסִיף בְּזֶה יִרְבֶּה בְּמִצְוֹת שְׁמַחָה. שְׁהִשְׁכָּרוֹת וְהִשְׁחֹק הַרְבֵּה וְקִלּוֹת הָרֹאשׁ אֵינָה שְׁמַחָה אֶלָּא הוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת וְלֹא נְצַטְוִינוּ עַל הַהוֹלָלוֹת וְהִסְכְּלוֹת אֶלָּא עַל הַשְׁמַחָה שְׂיֵשׁ בָּהּ עֲבוֹדַת יוֹצֵר הַכֹּל שְׂנָאָמַר (דברים כח מז) (תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כֹּל". הֵא לְמַדְתָּ שֶׁהַעֲבוֹדָה בְּשִׂמְחָה. וְאִי אֶפְשָׁר לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם לֹא מִתוֹךְ שִׁחוּק וְלֹא מִתוֹךְ קִלּוֹת רֹאשׁ וְלֹא מִתוֹךְ שִׁכְרוֹת:

8. ביאור הלכה תקטב:

והאנשים בזמן שבהמ"ק היה קיים היו אוכלין בשר השלמים לשמחה וכדכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת וגו' ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אבל בשר אין חובה לאכול עכשיו כיון שאין לנו בשר שלמים ומ"מ מצוה

יש גם באכילת בשר כיון שנאמר בו שמחה [כן מתבאר מדברי הב"ח וש"א] והמחבר שלא הזכיר בשר אזיל לשיטתיה בב"י ע"ש.

C. Simcha of Chatan-Kallah and Mishloach Manot

9. מגילת אסתר ט:כב

כַּיְמֵים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאֲבִיבֵיהֶם וְהֵאָדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֵּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיבָיִם:

10. מסכת ברכות דף ו:

וא"ר חלבו אמר רב הונא כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלהים יעננו בקול.

11. רמב"ם הל' שביתת יו"ט פרק ו

וכִּשְׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה חֵיב לְהֵאָכִיל לְגַר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה עִם שְׂאֵר הָעֲנִיִּים הָאֲמֻלְלִים. אָבֵל מִי שְׂנוּעַל דְּלִתוֹת חֲצֵרוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְאִינוּ מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה לְעֲנִיִּים וְלִמְרֵי נֶפֶשׁ אֵין זוֹ שְׂמִחַת מִצְוָה אֲלֵא שְׂמִחַת כְּרוֹסוֹ. וְעַל אֲלוֹ נֶאֱמַר (הוֹשֵׁעַ ט ד') (זְבַחֵיהֶם כָּלֻחִם אוֹנִים לָהֶם כָּל אֲכָלְיוֹ יִטְמְאוּ כִי לַחֲמֵם לְנִפְשָׁם". וְשִׂמְחָה כְּזוֹ קִלּוֹן הִיא לָהֶם שְׂנֶאֱמַר (מִלְאֲכֵי ב ג') (וְזָרִיתִי פָּרַשׁ עַל פְּנִיכֶם פָּרַשׁ חֲגִיכֶם:"

D. Simcha of Torah/Tefillah

12. רמב"ם הל' שביתת יו"ט פרק ו

אף על פי שְׂאֲכִילָה וְשׁוֹתֵיָה בְּמוֹעֲדוֹת בְּכָלֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה. לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ. אֲלֵא כִּי הִיא הַדָּת. בְּבִקְר מִשְׁפִּימִין כָּל הָעָם לְבֵתִי כְּנֹסִיאוֹת וּלְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת וּמִתְפַּלְלִין וְקוֹרִין בְּתוֹרָה בְּעֵנָן הַיּוֹם וְחוֹזְרִין לְבֵתֵיהֶם וְאוֹכְלִין. וְהוֹלְכִין לְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת קוֹרִין וְשׁוֹנִין עַד חֲצֵי הַיּוֹם. וְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם מִתְפַּלְלִין תְּפִלַּת הַמִּנְחָה וְחוֹזְרִין לְבֵתֵיהֶן לֶאֱכֹל וּלְשׁוֹתוֹת שְׂאֵר הַיּוֹם עַד הַלֵּילָה:

13. תהילים פרק ק

מִזְמוֹר לְתוֹדָה הֲרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ: בַּב עֲבָדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה בָּאוּ לְפָנָיו בְּרִנְנָה.

14. משנה ברורה נא:יד

ויאמר שירת הים בשמחה וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים והאומר בשמחה מוחלין לו עונותיו: